

L' EXCURSIONISTA

BOLLETÍ MENSUAL

DE LA

ASSOCIACIÓ CATALANISTA D'EXCURSIONS CIENTÍFICAS

FUNDADA EN 26 DE NOVEMBRE DE 1876

ANY XI.

BARCELONA 31 DE MAIG DE 1888

NÚM. 115.

CONDICIONS DE LA PUBLICACIÓ

GRATIS PERA'LS ASSOCIATS.—Pera'ls no socis, 1'50 pessetas al any —Número 80', 25 cénts.
Se suscriu en lo LOCAL DE LA ASSOCIACIÓ, PARADÍS, 10, SEGON, ahont deuen dirigir-se totes las comunicacions, y en la llibreria de Verdager.

TORN DE CONFERENCIAS

Juny 8.—Elements del art gòtic.—D. Eduart Tàmaro.

» 12.—Prácticas del excursionisme.—D. Felip de Hita.

SESSIONS Y EXCURSIONS

Juny 11.—Vetllada literaria en honor dels socis premiats en los Jochs Florals d'enguany.

SOCIS ENTRATS EN LO MES DE MAIG

RESIDENTS

D. Lluís Marian Vidal.

» Antoni Mª Romaní.

» Antoni Rubió y Lluch.

LA EXPOSICIÓ UNIVERSAL DE BARCELONA.

La Exposició Universal de nostra Ciutat, la primera d' Espanya, ha sigut ja inaugurada solemníssimament, contribuhint al esplendor de tan important acte, la presencia de SS. MM. y AA.; la d' alguns Prínceps de Casas regnants d' Europa; embaixadors de las mes poderosas Nacions; elevats personatges de tot arreu; y per fi, la dels estols de formidables navilis de las Potencias extran-

geras, que han vingut á nostre port, á rendir homenatge al gran certámen de la Pau y del Travall, y á la virtuosa é ilustre Dama que presideix los destins de la nació espanyola.

Al iniciarse la idea de la celebració d' aquest Certámen, la CATALANISTA amantíssima de tot lo que, d' un modo ó altre, pot contribuir al bon nom y al progrés moral y material de nostra terra, y á tot lo que conduheixi á *que sia degudament coneguda y estimada*, s' associá ab verdader entussiasme al pensament, fent vots pera que sa realisació correspongués als dictats de treballadora, activa y amant de tot verdader avens que té nostra rassa, ensemps que la gran empresa no desmereixés davant de propis y estranys del concepte proverbial de cultura é inteligencia que ha vingut mereixent nostre poble.

Las esperansas y desitjos de molts se troban avuy,—grat sia á Deu—complerts ab escreix, en tant que 'ls rezels y desconfiansas d' alguns,—podém dirho ab ergull,—ja no tenen rahó d' esser, davant del éxit positiu del Certámen Universal, d' aquesta hermosa festa y grandíós aplech del ennoblidor travall y activitat humanas.

Per aixó, la CATALANISTA pren part, joyosa y enorgullida, en la general satisfacció que ha causat aquest esclat titánich de nostras forsas, si bé decandidas y abatudas per tantas y diferents desgracias, vivas encara pera poder seguir avant,—ab la ajuda de Deu,—en lo camí del positiu progrés y de la cultura; ideals á que no ha renunciat ni renunciará nostra Pátria catalana. Ab lo cor plé de dolsas confiansas creyém, donchs, en un esdevenir gloriós que sia lo coronament y recompensa dels nobles esforços dels fills d' aquesta terra.

Si l' Excursionisme treballa pera que Catalunya sia coneguda en sos monuments venerables, en sas soperbas bellesas naturals, en sas hermosas costums y encantadoras tradicions del avior; si s' afanya, també, pera que s' esvaheixin las nuvoladas que amagavan son gloriós passat, fent parlar las ruinas, los arxius y 'ls adormits échos de las vetustas llegendas; estima, igualment, tot lo que conduhexi á fer conèixer á tothom, y per tot arreu, lo que podriam ser si las fonts puríssimas d' ahont brollan las deus dels avensos morals y materials no las estronquessin al naixer ó entebolissen en son curs, tristíssimas influencias y opresions insensatas...

Si mostras son, y ben honrosas, per cert, del travall material de Catalunya, las soperbas instalacions que omplan bona part dels Palaus de nostra Exposició, no de menys importancia es la manifestació solemníssima que s' es feta de nostras forsas morals ab motiu de la Festa dels Jochs Florals, que enguany ha revestit excepcional grandesa, y al triomf que la Literatura Catala-

na ha obtingut, otorgantseli per la *Academia Oficial de la llengua Castellana* lo premi ofert per S. M. á la mellor producció dramática escrita en alguns dels idiomas que s' usan en lo regne. Lo premi concedit á la obra *Batalla de Reynas* d' en Frederich Soler, bé pot calificarse de victoria obtinguda per nostra llengua. Lo fins avuy maltractat idioma catalá, pot, sense encongiment ni temors, reclamar son lloch al costat de la llengua oficial espanyola; la Academia lo reconeix, y 'l premia.

¡Bon any sia de bé pera 'l Catalanisme lo present de 1888!
¡Vulla Deu que 'l camí emprés no trobi destorbs, á fi de que poguém veure los presents, al menys, abastats tots los materials que han de refer lo derruit casal de nostres progenitors!

EXCURSIONS

(*Extracte*).

VISITA AL EX-MONASTIR DE MONTESION.—(Oficial) 6 DE MAIG DE 1888.
Asistencia dels senyors Casades, Palau, Aulestia, Brugués, Castell, Cruspinera, Doria, Gispert, Llopis, Oliver, Pascó, Prats, Pol, Roig, Támara, Torruella (C.) y Torruella (P.)

A las quatre de la tarde visitaren las despullas encara subsistents del antich monastir de las monjas dominicas de Montesion, avuy trasladat al carrer de Provensa, prop de la via ferrada de Sarriá.

L' antich solar del edifici, avuy en ruinas, situat entre la plassa de Santa Agna, lo carrer Condal y la riera de Sant Joan; fou ocupat desde l' any 1200, pels religiosos de Sant Agustí de la penitencia, ó dels sachs, conservantse encara d' ells una tradicional memoria, en lo nom del curt carrer que conduix al de Condal, puix s' anomena d' «Espolsa-sachs», atés que tal podia esser estat son ús quan subsistian dits religiosos, los que foren units als ermitans de Sant Agustí l' any 1274.

Exposa D. Antoni de Bofarull en sa *Guia de Barcelona*, que segons lo sentir d' altres, pasaren al convent de que parlém, á l' any 1255, los canonges de Santa Eulalia del Camp que fundá lo bisbe Quirse ó Quirici, fins que á 1423 pel papa Martí V y á prechs de D. Alfons V y de la reyna D.ª María, foren units á Santa Agna passant á Montesion las monjas dominicas que havian residit, provinentas del monastir de Pruillano, desde 1351, en lo monastir de Sant Pere martir prop de la Dressana, y desde 1370, en lo convent de Jerusalem.

La primera abadesa de las dominicas de Montesion, fou sor Constansa de Bellera; y en lo altar de Sant Jascinto, primer á la

esquerra, se destaca sobre dos lleons per permodols, lo sepulcre de la Priora Catarina Amada, morta l' any 1530 ab opinió de santedat. Se refereix que sentadas sota d' aquest sepulcre, se comensava á donar possessió de son cárrech á las abadesas de Montesion.

Donats aquets antecedents, encara que la planta general de l' iglesia, desmuntada ja fins al comens dels archs, tinga moltes reminencias del sigle xiv, es de creuer que fou comensada á primers del sigle xv, quan ditas monjas entraren en possessió de lo que fou convent dels Agustins. Llavors alsaren una espayosa iglesia d' una sola nau, ab una ample cripta sota lo presbiteri, formant lo tema de la grant clau del meteix, la coronació de la Santíssima Verge per Jesucrist, essent sa titular Santa Maria sots l' invocació del Roser.

Voltes per aresta ab mitjanas claus, quatre capellas per part y un chor alt molt espayós, així com finestras ojivals estretas y sens calats; tal era l' estructura del temple, qual altar major barroch, molt historiát, ocupava casi tots los panys del presbiteri.

En la cripta una representació del sepulcre de Crist, ab figuras de pedra de mida natural á son entorn, li donavan un carácter y severitat especial.

Lo claustre, evident obra del sigle xv, ab set columnetas en un tram y vuyt á l' altre, era la part mes falaguera del monastir, puig totas aquestas columnetas de capitells quadrangulars ab abachs que ostentan dos florons y un escudet ab una flor de lis, son elegantíssimas en sas proporcions en lo primer cos, ó sia, á peu plá, manifestantse mes curtas y essent, tal volta, mes modernas, en lo superior. Las uneix un bonich arch ojiu, y en un de sos ánguls, tenian una elegant glorieta envers lo pati, qual mitj ocupa la cisterna, avuy casi amagada entre lo espés ramatge que cobreix sos ennegrits montants de pedra.

També en una de sas galerias hi havia una original font ab bonica decoració ojival; y en altre, s' obran la porta y las duas finestras ojivals designativas de la Sala del Capitol, sens decoració peculiar, sota de la qual existía la sepultura pera las monjas. Tenian los trams de la galeria baixa un preciós enteixinat, quals biguetas presentant esculpidas una flor de lis y un rossó alternats, es evident que estavan decoradas armonisant ab los plafons de variada policromia, combinantse ab delicada estofa d' or.

Las demás dependencias del monastir, no oferiren als visitants cap vestigi artístich; y tant sols cridaren sa atenció, algunas rajolas vernissadas de blan h ab dibuixos verts y en especial, algunas mes antigas, que tenen en lo centre un quadrilobat vert, ab perfils resaltats.

Lo monastir de Montesion, haventse aprobat que sa Confraria

del Rosari era mes antiga que la fundada á Santa Catarina; ha seguit guardant la Verge de la Victoria de marbre, y las banderolas, ab lo *festum* ó estandart format per diferents gallardets de seda, donatius fets per D. Joan d' Austria després de la batalla de Lepant; y també, després de sa extenció, recollí las imatges de Sant Domingo y altres que figuravan en lo ja esmentat gran monastir de predicadors de Santa Catarina.

Satisfets los visitants de las noticias y obsequis rebuts de son consoci Sr. Pol, representant del propietari del que fou antich monastir de Montesion, sortiren ben impresionats de sas bellesas; y si bé sentiren condól, de que tingués de continuarse sa ruina, lo temperá la seguretat de que lo temple y claustre, anavan á esser enterament reconstruits, en lo nou convent del carrer de Provensa.

CABRILS—(oficial) 13 de Maig de 1883.

Assistencia dels Srs. Barallat (H.), Castellet, Catarineu y Palau.

Eixiren en lo tren de las 7'40 h. matí fins á Premiá de Mar, ahont pujaren en la tartana que 'ls portá á Premiá de Dalt. A n' aquest poble visitaren la iglesia qual construcció apar del sigle xvi. Son poligonal ábside es llís y á son costat s' alsa 'l quadrat campanar ab vanos y gárgolas góticas. Una moderna porta dona ingrés al interior de una sola nau ab volta de creuheria. Los altars y retaules no ofereixen particularitats dignes de menció, escepció feta del que 's troba en lo presbiteri, provinent segons sembla del sigle xvi. Son estil es gótic y en sos esculpturats compartiments s' hi representan passatges de la vida de St. Pere á qual advocació está erigida la parroquia. Altre retaule se troba en la Sagristia, si cap de major importancia arqueológica. Pertany al gótic de la segona época y en sos compartiments y *padrella* s' hi veuhen destrament pintats passatges del Nou Testament. Aprés tregueren los excursionistas una vista fotogrífica del conjunt que forman l' ábside y campanar; emprenent tot seguit lo camí de Vilassar de Da't que atravessa conressats camps.

Ben tost se troba á la dreta del camí la devotíssima ermita de la Mare de Deu de la Cisa que cap particularitat artística presenta. La moderna construcció que avuy s' esmenta reemplaça á altre de mes antigua. Los paraments interiors están materialment rublerts de presentallas, y la imatge que s' hi venera está cuberta d' ampulosas robas que privan d' estudiarla. Lo rostre de la meteixa y del Nen Jesús son de color negre. Ab las explicacions que se 'ls hi donaren conjecturaren que fora treballada la obra en los temps en que predominava l' art gótic.

Deixat l' ermitatge lo camí descendeix dominantse á la dreta un

bell panorama de la costa, y aconseguint al cap d' un quart las casus de Vilassar de Dalt. Aquí dinaren y apres visitaren la iglesia y lo castell, apreciables monuments del art gòtich visitats y estudiats per la ASSOCIACIÓ diferentas voltas. Se tregué una vista del castell.

A las primeras horas de la tarde eixiren envers Cabrils, escayentse al cap d' un quart á la ermita de St. Sebastiá, la qual se manifesta d' estructura románica si be reformada y completament llisa. Estava tancada emperó per una reixa oberta en l' imafrent, los excursionistas esguardaren l' interior, ahont s' hi veu un altar de poch gust.

Sa situació al cim d' un serradet, li permet gosar de bella vista. Desd' aquí s' ovira perfectament lo poble de Cabrils arreserat al peu de montanyas y rodejat de verdor, treyentse una fotografia de tan bellíssim cop de vista. En un quart devallaren á dit poble essent rebuts ab molta complascencia per lo Rvt. Sr. Rector qui 'ls mostrá la iglesia, la qual es de grans proporcions, emperó no conté res digne de la atenció del artista. Tot en ella es modern y poch inspirat en las reglas del bon gust. En la Sagristia tingueren lo plaher d' examinar, apart d' algunas casullas d' aquest sigle, duas bacinas de captar dignas d' esment. La una, apar de la bona época del gòtich y comé de relleu, una imatge ecuestre de St. Jordi en lo acte de matar lo drach, rodejantla una llegenda molt gastada y varis adornos lobulats. L' altre, apar del xvii y conté una imatge de la Verge rodejada d' una llegenda llatina y adornos. Despedits molt amablement per lo Sr. Rector los excursionistas recorregueren la població.

A falta de monumenis artístichs, te Cabrils munió de camps de rosas y maduixas pera admirar, los que, contribuheixen á donar per tots indrets un tó altament pintoresch á la població.

Seguint l' ampla riera se decanta al cap de mitj' hora per un caminal de la esquerra, trobant ben tost un gran casal de típich aspecte, flanquejat per quadrada torra, y après una agrupació de rónegas casas al mitj de las quals hi ha la ermita de St. Cristófol coneguda en la encontrada per lo St. Crist. Es románica y apar pertanyer á primers del sigle xi. Forma l' imafrent un portal adovellat y un bano bipartit per una columneta tot lo qual está toscament treballat. Mes rudesas, si cap, manifesta la pica d' aygua beneyta del interior puig la forma una testa humana de carácter bisantí y grollerament esculpida. La nau es de volta de canó y está interceptada per un envá posat á cosa de la tercera part de la meiteixa. Davant d' aquest hi ha 'l retaule de molt mal gust, y en l' espay que queda al darrera, n' hi ha un altre que apar del sigle xvii ab pinturas poch recomenables que representan passos de la vida de St. Cristófol. Llástima que aquesta antiga capella estiga completament emblanquinada.

Entre las casas que rodejan aquesta construcció n' hi ha una digna de esmentarse. Es coneguda per *Ca'n Amat* y domina en ella lo carácter gòtich del sigle xvi. En son parament (desgraciadament reformat) hi han tres finestras acusadas en delicadas ratllas gòticas. Un port la comunica ab una ferma torra quadrada, ennegrida pe'l temps y coronada de marlets. En varis indrets, també 's notan finestras gòticas. Lo Sr. Castellet tregué fotografías de dita ermita y dels dos casals anomenats; y lo Sr. Catarineu alguns dibuixos.

Llestos de la tasca se dirigiren los excursionistas á Vilassar de Mar per la riera arribanhi ben tost. Aquí prengueren l' últim tren que passa pera aquesta ciutat.

NOVAS

Ha mort á Vilafranca del Panadés nostre delegat D. Hermenegildo Clascar y Castanys. (E. P. D.) Se dedicá ab lluhiment al exercici de la jurisprudencia y desempenyá, en diferentas ocasions, lo primer càrrech popular de dita Vila, atrayentse ab son patriotisme y sos actes justiciers la estima de sos administrats. Descansi en la pau del Senyor lo vilafranquí ilustre que tants benemérits serveys prestá á sa vila nativa.

En la barriada, anomenada *Poble sech*, que 's troba á la estribació septentrional del Montjuich, acaba d' aixecarshi un nou temple, d' estil románich-ojival en son período de transició, baix los plans y direcció del arquitecte, consoci nostre, D. Adriá Casademunt.

Presenta son interior una planta de creu llatina, ab duas naus que corren fins al creuher, haventhi als extréms d' aquest unas capellas de mitj cercle ab esbelts finestrals que sobressurten del cos del temple. En la testera hi ha lo ábside principal ab un deambulatori, y abans d' arribarhi s' hi troba lo presbiteri que s' aixeca damunt d' una cripta. Sas midas longitudinals, son las següents: fins al pórtich 6'15 metres; al creuher, 18'70; á la grada del presbiteri, 30; al presbiteri inclusiu, 30'15; y á la part posterior, 42'40. L' amplada acusa 16'60 metres y la alsada mideix 19 metres fins al intradós dels archs torals y 20 fins á la volta. Las naus laterals comptan 3'50 metres d' amplada per 9'30 d' altura fins al intradós dels archs torals y 10'30 fins á sas voltas. Hi han á cada nau, quatre capellas d' arch apuntat que mideixen 3 metres de profunditat per 8'20 d' altura. La cúpula s' aixeca á 32 metres y acaba ab una creu de ferro calada.

En la nau central ó major y en lo ábside principal hi figuren finestrals apuntats; en lo creuer, dos grans rosetons radiats; y en la cúpula, vint finestretas ojivals. Ditas oberturas están desprovistas de calats y tancadas ab vidres de colors. Al entorn del presbiteri hi han sis columna-exemptas y duas d'empotradas donant lloch á set simbólichs compartiments. Mostren ditas columnas hermosos capitells de pedra ab fullatge d'alt relleu.

La cripta, bastant espayosa, está destinada pera enterraments cubrint sa entrada una llosa. La elevació del presbiteri ve flanquejada per dos escuts del actual Prelat de Barcelona, perseverant patrocinador y directe costejador, en bona part, de la obra de la iglesia.

Lo total lliure del temple, queda calculat que permeterá la concurrencia d'unas 3000 personas; y anexa al meteix ha sigut alsada una bona casa pera oficinas y habitacions del Rector y sos Vicaris.

En son exterior, es de notarhi la falta del campanar, qual construcció se portará aviat, á bon terme, fentshi descollar una agulla que s'aixecará á 50 metres. També, 's troba molt endarrerida la ornamentació de la fatxada, en que hi figurará una portada d'arch ojival.

Está dedicada aquesta Iglesia á la compatrona d'aquesta ciutat, y mártir d'Orient, Santa Madrona, y també, al Sagrat Cor. Los actes de sa benedicció é inauguració del culto, que tingueren lloch lo dia 22 del present mes, revestiren senyalada importancia, especialment lo segon, per haverlo honrat ab sa presencia, S. M. la Reyna Regent y sas augustas fillas, cinch Bisbes de Catalunya, un prelat americá, dos Vicaris generals en representació d'altras duas diócessis catalanas, las autoritats Civil y Militar, la Audiencia, la Provincia, la Ciutat, varis personatges, y lo alt servey del Palau.

AVIS

Ab lo presént número repartim als senyors associats l'Acta de la Sessió pública inaugural dels travalls de la ASSOCIACIÓ corresponent al present any de 1888. Conté la Memoria del Sr. Secretari, lo Discurs del Sr. President, la Llista del senyors socis residents y de'legats y l'Estat de comptes corresponents al any prop passat.

Imprempta de «La Renaixensa,» Xuclá, 13, baixos.